

Prologas

Mano kalendoriuje pilna mirusiųjų.

Supypsėjo telefonas, pagraibiusi ištraukiau jį iš kelnų kišenės. Pamiršau pasikeitus laiko juostai išjungti priminimus. Tebebuvaу nuleipusi ir apsnūdusi, bet atsiverčiau kalendoriuje šiandieną ir perskaičiau vardus: „Airisė Veil. Eun Ae Kim. Alanas Rozenfeldas. Marlonas Jensenas.“

Užsimerkiau ir pasielgiau taip pat, kaip elgiausi kasdien tokią akimirką – prisiminiau juos.

Airisė, kuri mirė smulkutė kaip paukštelis, kadaise vairavo automobilį, bėgo su mylimu vyru, kai šis apiplėšė banką. Eun Ae Korėjoje buvo gydytoja, bet Jungtinėse Valstijose užsiimti praktika negalėjo. Alanas su pasididžiavimu parodė man nusipirktą urną savo kremuotiesiems palaikams ir pajuokavo: „Dar nepasimatavau.“ Marlonas pakeitė savo namuose visus unitazus, išklojo naujas grindis ir išsivalė nutekamuosius vamzdžius, nupirko dviem vaikams dovanas mokslų baigimo proga ir paslėpė. Dvylikametę dukrą pasiėmė į pokylį viešbutyje ir pašoko su ja valsą, o aš filmavau jo telefonu, kad vestuvių dieną dukra turėtų vaizdo įrašą. Vienu metu jie buvo mano klientai. Dabar virto istorijomis, kurias turiu saugoti.

Visi keleiviai mano eilėje miegojo. Įsikišau telefoną atgal į kišenę ir atsargiai persiropštusi per moterį dešinėje, kad jos nepažadinačiau, – lėktuvų keleivių joga, – patraukiau į tualetą lėktuvo gale. Ten išsišnypščiau nosį ir pažvelgiau į veidrodį. Esu jau tokio amžiaus, kai vis nustembi pamačiusi jaunesnę moterį nei ta, kuri mirksėdama dabar žiūri į mane. Raukšlėlės apie akis tarsi gerai pažįstamo žemėlapiο vingiai. Jei išsipinčiau kasą ant kairio peties, šioje siaubingoje fluorescencinėje šviesoje pasimatytų pirmosios žilų plaukų sruogos. Mūvėjau plačias kelnes su elastiniu diržu kaip bet kuri kita sveiko

proto moteris arti keturiasdešimties, žinanti, kad laukia ilgas skrydis. Išsitraukiau saują servetėlių ir atidariau duris, ketindama grįžti į savo vietą, bet ankštoje erdvėje prie virtuvėlės būriavosi lėktuvo įgula. Visi atrodė vienodai – įsitempę tarsi stygos.

Man pasirodžius jie nuščiuvo.

– Ponia, – prabilo vienas jų, – gal galėtumėte grįžti į savo vietą?

Staiga suvokiau, kad jų darbas ne taip jau skiriasi nuo manojo. Jeigu jūs dabar lėktuve, vadinasi, nesate nei ten, iš kur išvykote, nei ten, kur traukiate. Jūs įstrigę tarp. Laivo įgula tik padeda jums sklandžiai įveikti tą kelionę. Kaip mirties dula* aš darau tą patį, tik ši kelionė iš gyvenimo į mirtį ir pabaigoje neišlipama iš lėktuvo su kitais dviem šimtais keleivių. Žmogus yra vienas.

Vėl persiropščiau per miegančią moterį, sėdinčią prie tako, ir prisisiečiau, tą akimirką virš galvų išsižiebė šviesos ir lėktuvo salonas atgijo.

– Ponios ir ponai, – suskambo balsas, – kapitonas ką tik pranešė, kad mūsų laukia avarinis nusileidimas. Prašom klausyti skrydžių palydovų ir vykdyti jų nurodymus.

Sustingau. *Avarinis nusileidimas*. Žodžiai nėjo man iš galvos.

Salone pasigirdo šurmulyš – keleiviai buvo šokiruoti, tačiau niekas nešaukė, neverkė. Net vaikas man už nugaros, spiejęs pirmas dvi skrydžio valandas, dabar tylėjo.

– Mes krentame, – sušnibždėjo moteris, sėdinti šalia tako. – O Dieve, mes krentame.

Gal ji klydo, nes net nepajutome turbulencijos. Viskas buvo kaip įprastai. Bet tada ant tako sustojo skrydžių palydovai ir atliko keistą pavienių judesių baletą, iliustruodami saugos nurodymus, kuriuos aiškino per garsiakalbius. „Prisisekite saugos diržus. Išgirdę žodžius „saugos poza“, apkabinkite save rankomis. Lėktuvui visiškai sustojus, išgirsite „atsisekite saugos diržus“. Išlipkite. Viską palikite lėktuve.“

Viską palikite.

* Moteris, padedanti žmogui ir jo artimiesiems sutikti mirtį (čia ir toliau – vert. past.).

Kaip žmogus, kuris pragyvena iš mirties, apie savąją daug negalvoju.

Girdėjau, kad mirštant prieš akis prabėga visas gyvenimas.

Bet negalėjau įsivaizduoti savo vyro Brajaną, vilkinčio megztniu, neišvengiamai suteptu kredo dulkėmis, tiek laiko stovint prie senos mokyklinės lentos fizikos laboratorijoje. Ar Meretos, kai buvo dar maža mergaitė, prašančios pažiūrėti, ar po lova nėra pabaisų. Negalėjau įsivaizduoti savo mamos – nei jau prie mirties, nei anksčiau, kai Kiranas ir aš buvome jauni.

Užtat mačiau *ji*.

Taip aiškiai, tarsi tai būtų vakar, įsivaizdavau Vaitą vidury Egipto dykumos, saulė kaitina jo skrybėlę, kaklas dryžuotas nuo purvo pučiant amžinam vėjui, dantys balti kaip žaibo blyksnis. Vyrą, kurio nebuvo mano gyvenime jau penkiolika metų. Vietą, kurią palikau.

Disertacijos aš taip niekada ir nebaigiau.

Senovės egiptiečiai tikėjo, kad norint patekti į pomirtinį gyvenimą teismas turi pripažinti juos nekaltais. Širdys buvo pasveriamos ir turėjo būti lengvesnės už Maat plunksną, arba tiesą.

Nesu tikra, ar mano širdis atitiktų šį reikalavimą.

Moteris man iš dešinės tyliai meldėsi ispaniškai. Pagraibiau telefono, galvodama *ji* įjungti, išsiųsti žinutę, nors žinojau, kad nėra signalo, bet niekaip negalėjau atsegti kelnų kišenės sagos. Kažkieno ranka sugriebė manąją ir suspaudė.

Nudelbiau akis į mūsų kumščius, sugniaužtus taip stipriai, kad pro pirštus nepraslystų jokia paslaptis.

– Saugos poza! – sušuko skrydžių palydovė. – Saugos poza!

Mes kritome ir aš galvoju, kas iš gyvųjų mane prisimins.

Daug vėliau sužinosiu, kad paprastai nukritus lėktuvui skrydžių palydovai pasako avarinėms tarnyboms, kiek sielų buvo lėktuve. Sielų, ne žmonių. Tarsi žinotų, kad mūsų kūnai čia tik trumpam.

Sužinosiu, kad vienas iš degalų filtrų vidury skrydžio užsikimšo. Kad lemputė, rodanti antro filtro užsikimšimą, lakūno kabinoje užsidegė po keturiasdešimt penkių minučių ir kad pilotai, nors labai stengėsi, negalėjo filtrų išvalyti, tad tapo aišku, jog reikės leistis. Sužinosiu, kad netrukus lėktuvas nutūpė netoli Roli Daramo oro uosto, privačios mokyklos futbolo aikštėje. Sparnu užkliudęs žiūrovų pigių vietų sekciją, lėktuvas kryptelėjo, persivertė ir subyrėjo į dalis.

Dar vėliau sužinosiu apie šeimą su kūdikiu, sėdėjusią už manęs: ta trijų kėdžių eilė atsiplėšė nuo grindų ir buvo išsviesta iš lėktuvo – visi žuvo akimirksniu. Išgirsiu apie šešis kitus, jie buvo sutraiškinti sulinkus metalui, apie skrydžio palydovę, kuri niekada nepabudo iš komos. Perskaitysiu keleivių vardus iš paskutinių dešimties eilių, jie nespėjo išlipti iš sulūžusio fiuzeliažo, kai šis paskendo liepsnose.

Sužinosiu, kad buvau viena iš trisdešimt šešių laimingųjų, kurie išgyveno avariją.

Mus nuvežė į ligoninę, kai išėjau iš apžiūros kabineto, buvau apsvaigusi. Koridoriuje pamačiau moterį su uniforma, ji kalbėjosi su vyru sutvarstyta ranka. Moteris priklausė oro linijų avarinės tarnybos komandai, stebėjo gydytojų atliekamą medicininę apžiūrą, dalijo mums švarius drabužius bei maistą ir bendravo su paklaikusiais šeimų nariais.

– Ponia Edelštein? – šūktelėjo ji ir aš sumirksėjau, pagaliau susivokusi, kad kalbasi su manimi.

Prieš milijoną metų buvau Dona Makdauel. Mokslinius darbus pasirašinėju šiuo vardu. Tačiau pase ir vairuotojo pažymėjime esu Edelštein. Kaip Brajanas.

Rankoje moteris laikė išgyvenusiųjų po avarijos sąrašą.

Prie mano pavardės ji padėjo varnelę.

– Ar jus jau apžiūrėjo gydytojas?

– Ne, – grįžtelėjau atgal į apžiūros kabinetą.

– Gerai. Esu tikra, turite klausimų...

Švelniai pasakyta.

„Kodėl aš gyva, o kiti žuvo?“

„Kodėl nusipirkau bilietą būtent į šį reisą?“

„O jei mane būtų užlaikę registruojantis į reisą ir būčiau to išvengusi?“

„O jei būčiau pasirinkusi kitą iš tūkstančio galimybių ir atsidūrusi toli nuo šios avarijos?“

Tada prisiminiau Brajaną ir jo multivisatos teoriją. Kažkur paralelinėje erdvėje, kitame laike yra kita aš savo pačios laidotuvėse.

Ir tuo pačiu metu pagalvojau – dar kartą, kaip visados – apie Vaitą.

„Turiu iš čia nešdintis.“

Nesupratau, kad ištariau garsiai, kol man atsakė oro linijų atstovė:

– Kai tik gausime gydytojo ataskaitą, galėsite išeiti. Ar kas nors atvažiuos jūsų pasiimti, ar reikia užsakyti kelionę?

Mums, laimingiesiems, buvo pasakyta, kad gausime bilietą į bet kur, kur panorėsime, – į ten, kur vykome arba iš kur pakilo lėktuvas ar prireikus dar kur nors. Jau paskambinau savo vyrui. Brajanas pasiūlė atvykti, bet pasakiau, kad nereikia. Ir nepaaiškinau kodėl.

Kostelėjau.

– Noriu užsakyti bilietą, – pasakiau.

– Žinoma, – linktelėjo moteris. – Kur jums reikia?

„Į Bostoną, – pagalvojau. – Namo.“ Tačiau man įstrigo, kaip ji suformulavo klausimą: užuot pasakiusi „norite“, ji ištarė „reikia“ ir mano galvoje kaip garo stulpas išsiveržė mintis.

Išsižiojau ir pasakiau.

Žemė / Egiptas

*Girdėjau šias dainas skambant senovės kapavietėse,
kaip jos aukština žemės žmogų
ir sumenkina nekropolį.
Bet kodėl taip elgiamasi amžinybės krašte,
be baimės doroje ir teisingoje vietoje?
Pasibjaurėtinas chaosas!
Čia niekas nieko nebijo.
Šis kraštas be priešininkų,
visos mūsų šeimos čia ilsisi
nuo visa ko pradžios.
Tie, kas gims po milijonų ir milijonų metų,
Visi atsidurs čia.*

IŠTRAUKA IŠ „NEFERHOTEPO KAPO“,
vertė profesoriai Kolin ir Džonas Darnelai

Mano mama, kuri gyveno ir mirė prietaringai, prieš kiekvieną kelionę mokė kartoti: „Mes niekur nekeliaujam.“ Tam, kad apgautume velnią. Negaliu pasakyti, kad tikiu tokiais dalykais, bet vėl – neištariau to išvykdama iš namų ir žiūrėkit, kuo viskas baigėsi.

Rugpjūtį išeidama iš Kairo oro uosto jaučiausi tarsi žengčiau ant saulės paviršiaus. Net vidurnaktį karštis raižė odą lyg peilis, užplūsdamas slegiančiomis bangomis. Jaučiau, kaip nugara teka prakaito lašai, nebuvau tam pasirengusi. Atsidūriau tarp kitų keleivių: susiglamžiusių, apdujusių turistų grupelę ginė į autobusiukus, kažkoks paauglys ant šaligatvio vilko iš vežimėlio juosta apklijuotą bagažą, moteris taisėsi vėjo pučiamą šalį.

Netrukus jau buvau apsupta vyrų.

– Taksi? – šūkavo jie. – Jums reikia taksi?

Niekaip nenuslėpsiu, kad esu vakarietė, aišku iš mano rudų plaukų ir plačių kelioninių kelnų bei sportbačių. Linktelėjau ir užmezgiau su vienu jų akių kontaktą, su vairuotoju vešliais ūsais ir dryžuotais marškiniiais ilgomis rankovėmis. Kiti taksistai atsitraukė kaip kirai ieškoti kito trupinio.

– Turite lagaminą?

Papurčiau galvą. Teturėjau nedidelį krepšį, jį nešiausi persimetusi per petį.

– Amerikietė? – paklausė vyras ir aš linktelėjau. Jo veide nušvito plati balta šypsena. – Sveika atvykusi į Aliaską!

Neįtikėtina: praėjo penkiolika metų, bet šis nevykęs pokštas dar gajus atvykėliams prajuokinti. Atsisėdau ant užpakalinės sėdynės.

– Nuvežkite į Ramzio geležinkelio stotį, – paprašiau. – Kiek truks?

– Penkiolika minučių, *inshallah**.

– *Shokran*, – atsakiau. Ačiū.

Likau priblokšta, kaip greitai prisiminiau arabų kalbą. Tikriausiai smegenyse yra vieta, kur kaupiasi informacija, manai, jos niekada neprireiks, it dainos *MacArthur Park* žodžių arba kaip padauginti matricas, ar mano atveju bet ko, susijusio su Egiptu. Kai Mereta buvo maža, sakydavo *lakar*, tai galėjo būti laikas prieš penkias minutes ar prieš penkerius metus – kaip tik į tokį laiką aš dabar patekau. Tarsi atsidūriau toje praeities akimirkoje, kada palikau šią šalį. Tarsi visą tą laiką Egiptas būtų laukęs manęs sugrįžtant.

Pūtė vėjas ir jau jutau, kaip ant manęs sėda dulkės. Egipte visur smėlis – batuose, ant odos, ore, kuriuo kvėpuoji. Net maiste. Net mumijų dantys nudilintos smėlio.

Nors dabar buvo naktis, Kairas gyveno savo prieštarinę gyvenimą. Automobiliai kelyje riedėjo greta asilais traukiamų vežimų.

Visai prie pat suvenyrų kioskelių, šalia mėsininkų parduotuvių lauke kabojo skerdenos gabalai. Pro šalį lėkė galingi išpuošti au-

* Jei tokia Dievo valia (arab.).

tomobiliai, paskui save palikdami ritmingos repo muzikos šleifą, ji susipynė su sklindančiu iš garsiakalbių *salatisha*, naktiniu musulmonų kvietimu melstis. Važiuojome šiukšlinomis Nilo pakrantėmis. Galiausiai pasimatė Ramzio stotis.

– Penkiasdešimt svarų, – pareiškė vairuotojas.

Egipte nėra nustatytų taksi įkainių, vairuotojas pasako, kiek, jo manymu, vertas važiavimas. Kaip priešpriešinį pasiūlymą ištiesiau jam keturiasdešimt svarų ir išlipau iš automobilio. Jis irgi išsoko ir ėmė ant manęs šaukti arabiškai.

– *Shokran*, – padėkojau jam. – *Shokran*.

Nors tokia scena čia įprasta ir niekas nė nemirktelėjo, eidama stoties link jatau, kaip man užverda kraujas.

Vakariečiui nelengva nusigauti į Vidurio Egiptą. Turistai paprastai nesinaudoja traukiniais, tad nepirkau bilieto, tiesiog palaukiau, kol mane susiras konduktorius, ir apsimečiau kvaila. Tuo metu traukinys beveik pajudėjo, buvo per vėlu eiti bilieto, tad konduktorius tik gūžtelėjo pečiais ir leido man nusipirkti iš jo. Po kelių valandų išlipau savo stotelėje al Minjoje, buvau *vienintelė* baltoji perone.

Turėjau atvykti be penkiolikos trečią nakties, bet traukinys vėlavo ir atvažiavome tik ketvirtą. Nors man atrodė, kad be perstojo keliavau dvidešimt keturias valandas. Vienintelis taksi vairuotojas al Minjoje žaidė kažkokį žaidimą savo mobiliajame telefone, pabeldžiau jam į langą. Nuobodžiaujantis vyras susitaršiusiais plaukais dirstelėjo į mane.

– *Sabah el-khier*, – pasisveikinau. Labas rytas.

– *Sabahel-noor**, – atsakė jis.

Pasakiau, kur noriu važiuoti, užtruksim maždaug valandą. Jis pasuko iš al Minjos rytiniu dykumos keliu. Žiūrėjau pro langą ir skaičiavau *gebels* ir *wadis* – kalvas ir slėnius, iškilusius tamsiame horizonte. Kontrolės punktuose dirbo vaikinukai, tokie jauni, kad jiems dar neaugo barzda, rankose jie laikė senus, apdaužytus septintojo

* Šviesus rytas (arab.).

dešimtmečio automatus, tada apsigobdavau galvą šaliu ir apsimedavau, kad miegu.

Užpakalinio vaizdo veidrodėlyje mačiau, kaip vairuotojas paslapčia varsto mane žvilgsniais. Tikriausiai spėlioja, ką amerikietė veikia taksi Egipto vidury, kurio nepasiekia turistiniai maršrutai. Įsivaizdavau, ką jam atsakyčiau, jei turėčiau užtektinai drąsos ir kalbos įgūdžių.

Vienas iš klausimų, kurį užduodavau savo klientams: „Kas liko neužbaigta?“ Ko dar nepadarėte, ką reikia padaryti prieš jums paliekant šį gyvenimą? Girdėjau tikriausiai visus atsakymus: nuo sutaisyti laukujes duris, nes jos stringa, iki išsimaudyti Raudonojoje jūroje, nuo išleisti memuarus iki sužaisti pokerio partiją su draugu, kurio nematė daug metų. Man yra *šitai*. Šios dulkės, šis kelias, nuo kurio barška dantys, ši kaulus balinanti kraštovaizdžio juosta.

Ankstesniame gyvenime ketinau tapti egiptologe. Įsimylėjau kultūrą, kai ketvirtoje klasėje mokėmės apie senovės Egiptą. Prisiminiau save vaikų žaidimų aikštelėje ant konstrukcijos viršaus, jaučiau vėją ir įsivaizdavau, kad stoviu *felluca**, kertančioje Nilą. Brangiausias mano turtas buvo parodos „Auksiniai faraono lobiai“ vadovas, kurį mama rado naudotų knygų knygyne. Vidurinėje mokykloje pasirinkau prancūzų ir vokiečių kalbas, nes žinojau, kad jų man prireiks norint išversti mokslinius darbus. Prašymus pateikiau į tuos koldžus, kurie siūlė egiptologijos programas, ir gavau visą stipendiją Čikagos universitete.

Didžiąją dalį to, ko išmokau apie senovės Egiptą, galima padalyti į dvi temas. Pirmoji yra istorinė. Tris pagrindinius laikotarpius: Senosios valstybės, Vidurinės valstybės ir Naujosios valstybės – Egiptą valdė trisdešimt dvi faraonų dinastijos. Pirmoji prasideda nuo faraono Narmero, kuris apie 3100 metų prieš Kristų suvienijo Aukštutinį ir Žemutinį Egiptą. Senoji valstybė garsėja piramidėmis, pastatytomis kaip kapavietės faraonams. Tačiau apie 2150 metus prieš Kristų

* Medinis laivelis (arab.).

Egipte įsiplieskė pilietinis karas. Kraštas suskilo į keturiasdešimt dvi atskiras teritorijas – nomus ir kiekvieną jų valdė nomarchas. Šiuo laikotarpiu kiekvienas nomarchas kariavo už savo nomą. Susidarė sąjungos, bet faraonas šiaurėje nevaldė viso suvienyto Egipto, padėtis priminė Egipto „Sostų karus“. Vidurinė valstybė prasidėjo 2010 metais prieš Kristų, faraonui Mentuchotepui II iš naujo suvienijus Aukštutinį ir Žemutinį Egiptą. Ji gyvavo, kol iš šiaurės įsiveržė hiksai ir prasidėjo svetimšalių valdymo laikotarpis, hiksus išvijo faraonas Jachmas I ir 1550 metais prieš Kristų suvienytas Egiptas tapo Naująja valstybe.

Antroji pagrindinė tema yra senovės egiptiečių religija. Iš esmės ji sukasi apie saulės dievą Ra, kuris kaip saulė kiekvieną dieną plaukia dangumi ilgu laivu, vadinamu luotu, ir Ozyrį, pomirtinio pasaulio valdovą. Ozyris taip pat laikomas saulės dievo mirusiu kūnu, todėl jie yra tarsi dvi vienos monetos pusės. Senovės egiptiečiams tai nebuvo joks loginis galvosūkis, nes Ozyris ir Ra buvo paprasčiausiai du vienos esybės pavidalai kaip krikščionių Švenčiausioji Trejybė – Tėvas, Sūnus ir Šventoji Dvasia. Kiekvieną naktį Ra aplanko Ozyrį ir susilieja su jo palaikais, tai suteikia jam galios priversti kitą dieną patekėti saulę. Egiptietiškas pomirtinio gyvenimo ciklas yra toks: mirusi siela kasdien atgimsta kaip Ra ir naktį susivienija su mirusiu savo kūnu.

Daugelis dalykų, kuriuos žinome apie senovės Egiptą, paaiškėjo kasinėjant kapavietes, taigi turime įrodymų, kad pasiruošimas mirčiai reikalavo didžiulių pastangų ir kas būdavo paskui. Net žmonės, nedaug išmanantys egiptologiją, yra girdėję apie „Mirusiųjų knygą“, arba, kaip ją vadino egiptiečiai, „Išėjimą į dieną“. Tai Naujosios valstybės burtazodžių ir užkeikimų rinkinys, skirtas padėti mirusiesiems nukeliauti į pomirtinį pasaulį, tačiau jis atsirado iš ankstesnių, mažiau žinomų laidotuvių tekstų. Pirmieji žinomi Senosios valstybės „Piramidžių tekstai“: burtai apsisaugoti nuo blogų būtybių, kalbos, kurias per mirusio faraono laidotuves turi pasakyti jo sūnus, ir nurodymai mirusiesiems, kaip pasiekti kitą pasaulį. Vidurinės valstybės laikotarpio laidotuvių tekstai rasti išrašyti ant kilmingųjų ir kitų

miestiečių sarkofagų, įskaitant burtus šeimos ryšiams atkurti, nes mirtis atskiria mus nuo mylimų žmonių, ir magines formuluotes, padedančias mirusiesiems keliauti su Ra jo saulės laivu ir nugalėti Apepą – chaosą ikūnijančią gyvatę, kuri stengiasi išgerti upės vandenį, taip pat užkeikimus, padedančius mirusiesiems kas naktį vėl tapti viena esybe su Ozyriu.

„Dviejų kelių knyga“, pirmasis žinomas pomirtinio pasaulio žemėlapis, yra „Sarkofagų tekstų“ dalis. Jis buvo rastas keliuose Vidurinės valstybės laikotarpio sarkofaguose Vidurio Egipte, paprastai išpieštas ant dugno. Žemėlapis rodė du kelius per Ozyrio mirusiųjų karalystę: juodą žemės kelią ir mėlyną vandens kelią, o juos skyrė ugnies ežeras. Sekant žemėlapiu, tolygu rinktis tarp kelto ar ratų – abu keliai baigiasi toje pačioje vietoje: Aukojimų lauke, kur mirusieji gali puotauti su Ozyriu visą amžinybę. Tačiau čia slypi spąstai – kai kurie iš kelių niekur neveda. Treti atvilios jus pas demonus ar į ugnies žiedus. Tekstai kupini magijos, kurios prireiks einant pro vartų sargus.

Pirmasis mano išverstas „Dviejų kelių knygos“ fragmentas buvo 1130 burtas: „Kiekvienas žmogus, žinantis šį burtą, bus kaip Ra danguje, kaip Ozyris mirusiųjų karalystėje, ir nusileis į ugnies žiedą, bet jokia liepsna nesunaikins jo per amžių amžius.“

Per amžių amžius. *Neheh djet*. Laikas senovės egiptiečiams bėgo skirtingai. Jis galėjo būti linijinis ir amžinas kaip Ozyris. Arba galėjo eiti ratu, kasdien atgimstant kaip Ra. Ir tai vienas kitam neprieštaravo. Tiesą sakant, jei norėjai sulaukti geros mirties, negalėjai gyventi viename laike be kito. Kapas buvo jungiamasis elementas, magiška baterija, suteikianti syvų amžinajam gyvenimui. Dauguma egiptologų tyrinėjo paveikslėlius ir hieroglifus atitrukę nuo realybės, tačiau aš, kaip jauna mokslininkė, ėmiau galvoti apie jų vietą sarkofage ir ant dugno surašytą „Dviejų kelių knyga“. O jei buvo manoma, kad mumija viduje pažadins magiją ir pasinaudos ja tarsi raktu?

Išspausdintos „Dviejų kelių knygos“ versijos buvo rastos beveik išimtinai tik nomarchų sarkofaguose Deir al Beršos nekropolyje,

erdvioje iš akmens iškirstų kilmingųjų kapavietėje, mirusiųjų mieste. Prieš penkiolika metų, ką tik baigusi mokslus, dirbau šioje vietoje, bandžiau patvirtinti savo tezę.

Kas liko neužbaigta?

Vairuotojas pasuko į pietus, vežė mane į Deir al Beršą. Vėl dirstelėjau pro langą, apstulbinta virš dykumos plytinčio dangaus grožio. Išmargintas mėlynomis, rausvomis ir oranžinėmis juostomis – tik prasidedančios dienos pranašais. Akimirką, prieš nustelbiama saulės, man mirktelejo žvaigždė.

Sirijus. Atvykau į Egiptą Soto patekėjimo dieną.

Kadangi Egiptas yra slėnyje, žvaigždės čia matomos kaip niekur kitur, ir senovės egiptiečiai sekė žvaigždžių grupių patekėjimą Sirijaus, arba Soto, kalendoriuje. Kas dešimt dienų auštant rytuose pasirodydavo nauja grupė žvaigždžių, kurių nebuvo matyti septyniasdešimt dienų. Svarbiausia yra Sirijus – egiptiečiai ją vadino Sotu, arba *Sopdet*. Soto patekėjimas reiškė atgimimą, nes jis pasirodydavo, kai patvindavo Nilas ir užnešdavo derlingu dumbliu laukus. Kad tai atšvęstų, senovės egiptiečiai keliaudavo į šventes ir ten dažnai palikdavo rašmenų ar piešinių. Bet daugiausia gerdavo ir užsiiminėdavo seksu – tai lyg tų laikų Koučelos* festivalis, vykdavęs kaskart Nilui patvinus.

Kadaise Vaitas man sakė, kad šiose šventėse senovės egiptiečiai sąmoningai gerdavo tol, kol apsvėmdavo, kad pamėgdžiotų patvinusį Nilą. „Tie egiptiečiai, – kalbėjo jis, – mokėjo gyventi.“

Pažvelgiau į dangų, ieškodama Soto. Visai kaip senovės egiptiečiai laikiau jį ženklų.

Deir al Berša buvo pačiame Egipto viduryje, rytiniame Nilo krante priešais Malavi miestą. Čia žmonės galėjo atvykti tik su valdžios leidimais – dėl seniai vykusių žemės drebėjimų ir dabartinių plėšikavimų.

* Muzikos ir menų festivalis Kalifornijoje.

Žvalgiausi po kraštovaizdį, kol pamačiau gerai pažįstamus iš akmens iškirstus antkapius. Dešimtys mažyčių metalinių durelių rikiavosi kalkakmenyje, tarsi *wadi*, slėnį, juosiančiose sienose būtų įrengtas viešbutis. Mirties viešbutis. Galėjau tiksliai atskirti, kur tris sezonus praleidau Džehutihotepo II, Uneto nomo valdovo, kapavietėje. Po juo, paslėptas po pastoliais, buvo naujausias kapas. Prisimerčiau, tačiau neišvydau jokio judėjimo.

Ir tai ne vienintelė naujovė Beršoje. Pietuose pamačiau daugybę naujų kapų, kurių 2003 metais nebuvo. Šalia mečetės išvydau ryškiai nudažytą koptų stačiatikių bažnyčią. Palei Nilo krantus siaurais pakeltais takais tarp savo laukelių vaikščiojo egiptiečių valstiečiai, kiti krovė į asilų traukiamus vežimaičius vėduokliškus datulinių finikų lapus. Ir staiga atsidūrėme prie Kasinėjimų namo. Sumokėjau taksi vairuotojui ir išlipau iš automobilio, aplink sukuriams sukosi smėlis.

Namas irgi buvo pasikeitęs.

1908 metais iš molio plytų jį pastatė britų architektas Džeraldas Hai Smitas, atkartodamas viduramžių koptų vienuolynų architektūrą. Prieangis sugriuvo dar iki atvykstant man, doktorantei, ir niekas niekada nesivargino juo užsiimti. Bet dabar jis buvo atstatytas.

Lauke nemačiau jokių automobilių, ir name tylu, vadinasi, jis tuščias. Pro laukinių česnakų sklypelį ir surūdijusį dviratį nužingsniavau į vidinį kiemą. Ant susikryžjavusių skalbinių virvių kabojo paklodės ir marškiniai, ir *galabeyas*, ilgi, vietinių dėvimi kaftanai. Prieš penkiolika metų egiptiečių šeima, prižiūrėjusi Kasinėjimų namą ir aptarnavusi jame gyvenančius egiptologus, būtų lygiai taip pat džiausčiusi mūsų skalbinius. Visa mūsų patalynė kvepėjo saule.

– Sveiki! – šūktelėjau.

Čia nebuvo durų, į kurias galėtum pabelsti, tik atvira arka. Dvejodama žengiau į priekį ir išgąsdinau katę. Ji sukniaukė ir užšoko ant trupančios palangės, iš kur įbedė į mane siauras akis, tada dingo pro atidarytą vidinį langą.

Nužingsniavau ilgu koridoriumi, skiriančiu vietinių prižiūrėtojų ir archeologų komandos patalpas. Grindis, sienas – viską dengė plonas smėlio sluoksniu.

– Ar namie kas nors yra? – paklausiau, bet name girdėjosi tik kažkur trūkinėjanti svingo muzika, sklindanti iš garsiakalbio.

Kyštelėjau galvą į kambarį be durų, jame gulėjo tik krūva senų dvigulių čiuzinių, išmargintų Disnėjaus filmukų veikėjų veidais: Pelenės, Snieguolės ir Miegančiosios Gražuolės. Toliau koridoriumi matėsi įėjimas į sandėlį – saugojimo patalpą, ten sunešdavome visus radinius, kurių, mūsų manymu, galėtų prireikti kitame sezone. Negalėjau susilaikyti neperžengusi slenksčio ir blausioje šviesoje apžvelgiau į lentynas sukrautas tvarkingai etiketėmis sužymėtas dėžes. Staiga greitai atsisukau, mane neabejotinai kažkas stebėjo. Ant išskleidžiamojo stalo gulėjo mumija, ji čia buvo jau seniai prieš man atvykstant ir tikriausiai liks dar ilgam man išvažiavus.

– Džordžai, – sumurmėjau, pavadindama ją vardu, taip prieš penkiolika metų vadindavome ją visi, – smagu vėl tave matyti.

Einant dar toliau koridoriumi buvo vonios kambarys, atskirai dušas ir tualetas. Pasinaudojau patogumais, pirštu perbraukiau per nušiurusį ženklą, vis dar priklijuotą prie būdelės durų: PRAŠOM NENULEISTI: NIEKO GELTONO, TUALETINIO POPIERIAUS, SAVO VILČIŲ IR SVAJONIŲ.

– *Min hunak*, – išgirdau, balsas artėjo. – Kas čia?

Mane, kalbant tiesiai, užklupo numautomis kelnėmis. Pašokau, nusiploviau rankas ir išskubėjau iš tualetu, kad pasiaiškinčiau, ir susidūriau akis į akį su prisiminimu.

Išvydau šį vyrą tarsi vakar – nugairinta ruda oda ir švelniomis rankomis, dedantį priešais mane ant stalo negilią lėkštę su šviežiomis salotomis. Nesenstantis, įstrigęs laike, tas pats prižiūrėtojas, kuris tvarkė namą, kai buvau doktorantė.

– Hasibas? – paklausiau.

Išgirdęs mano akcentą vyras išplėtė akis ir prabilo angliškai:

– Hasibas buvo mano tėvas.